

S. Adelajda Sielepin CHR*

Kraków

KAPŁAN PRZEWODNIKIEM LUDU BOŻEGO

WSTĘP

Rok Kapłański przywołuje wiele tematów związanych z kapłaństwem zarówno powszechnym, jak i tym wynikającym ze święceń, czyli kapłaństwem służebnym. W Kościele jednak chodzi o jedno i jedyne kapłaństwo, jakim jest kapłaństwo Chrystusowe, które realizuje się na wiele sposobów w członkach ludu Bożego (por. KKK 1545–1547). Ze względu na różne wymiary kapłaństwa istotne jest ich rozróżnienie i poznanie specyfiki oraz harmonijne współdziałanie w mistycznym Ciele Chrystusa, aby uniknąć fałszywej demokratyzacji lub zacierania poszczególnych funkcji kapłaństwa, a nawet niedoceniań jego godności.

Przedmiotem niniejszego studium będzie kapłaństwo święceń w jego roli przewodzenia ludowi Bożemu. W każdej epoce, także i dzisiaj, wraca pytanie o zakres władzy wynikającej ze święceń i sposób jej sprawowania. Aby uniknąć iluzji cesaropapizmu¹, ani też nie pokusić się o model kapłaństwa, który mógłby dopuszczać duchownych do pełnienia władzy państwowej², należałoby wciąż na

---

* **Adelajda Sielepin CHR**, dr hab. liturgiki – siostra ze Zgromadzenia Sióstr św. Jadwigi Królowej Służebnic Chrystusa Obecnego, założonego przez bp. W. Świerzawskiego w 1991 roku w Krakowie, dla posługi dorosłym w spotkaniu z Chrystusem w liturgii. Od 1990 roku pracuje w pierwszym w Polsce Ośrodku Katechumenalnym w Krakowie. Kierownik Katedry Teologii Liturgii na Wydziale Teologicznym UPJPII w Krakowie.

¹ Szerzej na ten temat: H.U. von Balthasar, *Antyrzymski resentment*, tłum. polskie W. Szymona, Poznań 2004, s. 262–269.

² W kwietniu 2008 roku prezydentem Paragwaju został emerytowany biskup Fernando Lugo, zwolniony wprawdzie z pełnienia obowiązków duchownego, ale nadal podlegający papieżowi.

nowo zgłębiać źródło i tożsamość kapłaństwa Chrystusowego, które przekazuje On tym, których wybiera na swoich widzialnych zastępców. Niniejsze studium ma być niewielkim przyczynkiem w tym względzie. W celu przybliżenia kapłaństwa od strony kierowania ludem Bożym wyszczególnione zostaną dwa istotne aspekty tego zagadnienia. Pierwszym jest natura kapłańskiego przewodzenia, czyli jego Boskie pochodzenie, które wyraża się poprzez: uczestnictwo w służebnej misji Chrystusa i jego rys pneumatologiczny. Drugi aspekt obejmuje cechy typowe dla przewodnika ludu Bożego. Podstawowym źródłem dla naszego opracowania będą odpowiednie teksty euhologiczne oraz współczesne Magisterium Kościoła.

TEOLOGICZNA GENEALOGIA KAPŁANA-PRZEWODNIKA

Funkcja przewodnika ludu Bożego to inaczej funkcja pasterska Jezusa Chrystusa, na którą należy spojrzeć od strony jej genealogii, wynikającej z samych święceń i szczególnego upodobnienia do Chrystusa, oraz od strony charyzmatu, jakim jest kapłański mandat przewodzenia, udzielony wyświęconemu kapłanowi przez Ducha Parakleta.

Uczestnictwo w służebnej misji Chrystusa

Katechizm Kościoła Katolickiego wyjaśnia tę kwestię w rozdziale o sakramentach w służbie komunii. Znajdujemy tam wyrażenia, które określają wyświęconego kapłana jako uobecnienie Chrystusa Głowy i Pasterza oraz Chrystusa Nauczyciela Prawdy (por. KKK 1548). U podłoża tych funkcji leży funkcja arcykapłana zbawczej ofiary. Tylko na mocy tej gotowości i zdolności wyświęcony kapłan działa jako uprawniony przewodnik, który nie jest najemnikiem, ale pasterzem, oddającym swoje życie za powierzone owce (por. J 10,11). Ostatnio Ojciec Święty Benedykt XVI w swoim przemówieniu do duchowieństwa i osób zakonnych w Fatimie powiedział, że „w każdym wzrasta Chrystus, prawdziwy konsekrowany Ojca i Pasterz, któremu kapłani użyczają swego głosu i gestów, uobecniając Go”³. Dzięki święceniom całą swoją osobą wchodzi w rolę Pasterza i przewodnika ludu Bożego, sprawują Misterium Paschy Chrystusa, aby lud Boży żył życiem Chrystusa⁴.

Tą mocą kapłani uczestniczą w konsekracji i misji samego Chrystusa (por. KK 27; DB 8) i kierują powierzonym im ludem jako „zastępcy i legaci Chrystusa”, jak ujął to papież Jan Paweł II⁵. W swoim pouczeniu papież ukazuje władzę

³ Benedykt XVI, *Przemówienie Ojca Świętego Benedykta XVI wygłoszone do portugalskiego duchowieństwa, osób zakonnych, seminarzystów i diakonów w czasie uroczystych Nieszporów w kościele pw. Trójcy Przenajświętszej w Fatimie 12 maja 2010 r.*, tłum. polskie KAI, „Nasz Dziennik”, 112/3738 (2010), s. 12.

⁴ Por. W. Świerżawski, *Wpatrzeni w Chrystusa. W poszukiwaniu duchowości kapłana diecezjalnego*, Sandomierz 2007, s. 67.

⁵ Adhortacja apostołska *Pastores gregis* (PG), 16 X 2003, nr 43.

kierowniczą w duchu Dobrego Pasterza jako troskę wyrażoną w służbie na wzór samego Chrystusa, który wprawdzie nie zaprzeczył, kiedy został zapytany o władzę i potwierdził przed Pilatem: *Tak, jestem królem* (J 18,37), ale wcześniej jasno opowiedział się za służeniem aż do oddania życia (por. Mk 10,45). Jego królowanie nie ma więc nic ze sposobów działania tego świata, co św. Paweł jednoznacznie wyraził w Drugim Liście do Koryntian (por. 10,8), a papież powtórzył we wspomnianej adhortacji: „Celem władzy jest budowanie Ludu Bożego, nie zaś jego zagłada” (PG 43). Sprawowanie władzy pasterskiej nie polega bowiem na strategii rozszerzania wpływów, ale na ewangelicznym towarzyszeniu, które papież w swojej adhortacji przełożył na konkretne czynności kierowania ludem „radami, zachętami, przykładem, ale także mocą swego autorytetu i świętej władzy, z której jednak korzystają tylko dla budowania trzody w prawdzie i w świętości, pamiętając o tym, że kto jest większy, ma być mniejszy, a przełożony jak sługa” (por. Łk 22,26-27 – PG 43).

W dalszej części swojego wywodu na ten temat papież dodaje coraz więcej szczegółów opisujących biskupa i kapłana jako przewodnika ludu. Podkreśla przede wszystkim wiarygodność moralną i moc osobistego świadectwa (por. PG 43). Nie jest to jednak wszystko. Oprócz świadectwa pasterz jako przewodnik odpowiedzialny jest za czujne rozróżnianie i wytyczanie właściwej drogi. Czyni to także w wymiarze jurysdykcyjnym. Powołany jest bowiem „do oceny i utrzymywania w ładzie przejawów wiary u wiernych powierzonych jego trosce pasterskiej” (PG 44). Aktualnym i czytelnym przykładem jest dla nas postać Prymasa Tysiąclecia, kardynała Stefana Wyszyńskiego, sługi Bożego. Kierował on powierzonym mu ludem nawet z więziennego odosobnienia, opierając się na znanej mu wierze tego ludu i miłości do Maryi, Matki Boga. Odnowienie ślubów jasnogórskich było przejawem jego przewodnictwa ludowi, ale polegającym na wydobyciu i objawieniu wiary oraz męstwa narodu, który doświadczając umocnienia Bożego przez wsparcie pasterza, postąpił dalej na drodze ku wolności i prawdzie.

Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego określa kapłana jako przewodnika ludu Bożego w sprawowaniu kultu⁶. Jest on powołany do tej funkcji na mocy święceń, które zapewniają mu odpowiednie dyspozycje do przewodzenia zgromadzonej wspólnoty w jej modlitwie i składaniu Bogu Ojcu Ofiary przez Chrystusa w Duchu Świętym. Ważną rolę kapłani pełnią w liturgii, w ramach której mają być nie tylko szafarzami, ale kierownikami i stróżami całego życia liturgicznego w powierzonym sobie Kościele (por. DB 15). Ich przewodnictwo dotyczy naj-

⁶ „Wszelką prawowitą celebracją Eucharystii kieruje biskup osobiście albo przez prezbiterów, swoich współpracowników. Kiedy biskup uczestniczy we Mszy świętej, na której jest zgromadzony lud, wypada, aby on sam celebrował Eucharystię i zespolił ze sobą w świętej czynności prezbiterów i koncelebransów. Dzieje się tak nie dla powiększenia zewnętrznej okazałości obrzędu, lecz celem ukazania w jaśniejszym świetle misterium Kościoła, »sakramentu jedności«” (OWMR 92; por. KL 26, 42; KK 26, 28).

ważniejszej dziedziny życia Kościoła, bo konstytutywnej, czyli sakramentów, dzięki którym Kościół wzbogaca się o nowych członków, a sami pasterze stają się szafarzami nowego życia w jego pełni. Jest to widoczne szczególnie w sakramencie bierzmowania i Eucharystii. Na pierwszym miejscu funkcja ta przysługuje osobiście biskupowi, a następnie prezbiterom.

Także prezbiter, który na mocy święceń posiada w Kościele świętą władzę składania Ofiary w osobie Chrystusa, na teźże podstawie przewodniczy tu i teraz zgromadzonemu ludowi, kieruje jego modlitwą, głosi mu orędzie zbawienia oraz jednoczy ze sobą lud w składaniu Ofiary Bogu Ojcu przez Chrystusa w Duchu Świętym; rozdaje braciom Chleb życia wiecznego i razem z nimi go spożywa (OWMR 93).

Przewodzenie wspólnocie związane jest ściśle z funkcją szafarstwa, polegającą na dzieleniu się z innymi tym, w czym samemu się uczestniczy. Swoją władzę, udzieloną przez Boga, kapłani mają pełnić z łagodnością i mądrością, tak by wszyscy mogli wypełniać swoje obowiązki wynikające z powołania i tworzyli wspólnotę miłości (por. DB 16)⁷. Posługa kapłana jako przewodnika ma w założeniu sprzyjać rozwojowi duchowemu jednostki w tym znaczeniu, że odkrywa ona własne charyzmaty i rozwija je na chwałę Boga i dla dobra ludzi. W ten sposób każdy przewodnik troszczy się o podtrzymanie życia i wzrost swojej trzody: *Aby życie mieli, i mieli je w obfitości* (por. J 10,10).

Hojność kapłana jest przejawem miłości i dobroci mesjańskiej Chrystusa, który był namaszczony Duchem i dlatego objawiała się w Nim zdumiewająca moc Bożego zmiłowania (por. Łk 4,17-21). Namaszczenie, jakie kapłan otrzymuje podczas święceń, sprawia, że w sposób uprzywilejowany działa w nim Duch Paraklet ze swoim darem szafarstwa i gwarancją obiektywnej skuteczności jego posługi dla zbawczego dobra wspólnoty Kościoła. W liturgii kapłan przewodniczący spełnia funkcję Chrystusa-Głowy i Sługi⁸, jest Jego „ikoną” napisaną przez Ducha Świętego (por. KKK 1142; PDV 21), który zostawia niezatarte znamię kapłaństwa w duszy wyświęconego, by przewodniczył Misterium aktualizowanemu w liturgii i służył realizacji wszystkich epiklez, wypowiedzianych przez Kościół w jej ramach.

Przede wszystkim chodzi tutaj o Eucharystię, w której dokonuje się najistotniejsze wydarzenie uobecnienia Chrystusa i Jego Misterium. Władza święceń odgrywa tu rolę niezastąpioną z racji wyjątkowej mocy Ducha Świętego przekazanej w sakramencie święceń na całe życie posługi kapłańskiej w Kościele. Biskup i prezbiter są nośnikami mocy Ducha Świętego, a święcenia są atrybutem tożsamości kapłana i stanowią swoistą „przestrzeń” dla aktywności Ducha Świętego. Ta dynamika ujawnia się w posługach prezbitera i biskupa, a oni jako niosący Ducha

⁷ Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Pastores dabo vobis* (PDV), 25 III 1992, nr 23.

⁸ „Słudzy ci są wybierani i konsekrowani przez sakrament święceń, przez który Duch Święty uzdalnia ich do działania w osobie Chrystusa-Głowy, aby służyć wszystkim członkom Kościoła” (KKK 1142; por. DB 2, 15; PDV 22).

(*pneumatoforo*) mają służyć przede wszystkim moderowaniu działania Ducha Parakleta w zgromadzeniu liturgicznym. Jako szafarze tej mocy aktualizują akcję Ducha Świętego dla dobra uczestników liturgii⁹.

Pneumatologiczny rys przewodzenia w Kościele

Kapłaństwo staje się udziałem człowieka na mocy aktu liturgicznego, jakim są święcenia. Nie jest to jedynie wybranie i upoważnienie do pełnienia określonych funkcji w Kościele, ale udzielenie specjalnego daru Ducha Świętego, uzdalniającego do wykonywania „świętej władzy” (*sacra potestas*) w Kościele (por. KKK 1538; KK 10). Można zatem twierdzić, że wyświęceni sprawują swoją funkcję jako pewną władzę, którą nie tylko od Ducha Świętego otrzymali, ale dzięki namaszczeniu tego Ducha cały czas ją posiadają ze szczególną intensywnością i w szczególny sposób jako charyzmat dla posługi w Kościele.

Charyzmat posługi objawiający się sposobem bycia i działania w Kościele jest naturalnym następstwem tej pneumatologicznej obfitości. Jako „niosący” Ducha, udzielają Jego mocy uczestnikom zgromadzenia liturgicznego w rozmaity sposób w zależności od stopnia święceń i od okoliczności liturgicznych. O tych pneumatoforycznych uprawnieniach dowiadujemy się z epiklez święceń, które określają rodzaje mocy Ducha Świętego udzielonej szafarzom w święceniach. Na wstępie Mszy święceń w antyfonie na wejście zaczerpniętej z Ewangelii św. Łukasza dochodzi do głosu prawda o obdarowaniu Duchem: *Duch Pański spoczywa na mnie, ponieważ mnie namaścił i posłał mnie, abym ubogim niósł dobrą nowinę* (Łk 4,18), uzdrawiał skruszonych w sercu.

Poprzez fakt święceń prezbiterzy partycypują w obdarowaniu Mesjasza (por. PDV 14)¹⁰, który w darze Ducha otrzymał od Boga Ojca pełnię nowego kapłaństwa. Z najbliższą analogią w stosunku do mesjańskiego namaszczenia mamy do czynienia w przypadku biskupa. Pełnia kapłaństwa, która mu przysługuje, została wyrażona w modlitwie święceń słowami o Duchu przewodzenia (*Spiritus principalis*)¹¹. Dar ten – w rytuale polskim: „Duch, który włada i kieruje” – jest

⁹ A.M. Triacca mówi o „polaryzacji” i „katalizowaniu” akcji Ducha Parakleta. Zob. *Presenza e azione dello Spirito Santo nell'assemblea liturgica*, „Ephemerides Liturgicae” 4 (1985), s. 366.

¹⁰ Por. interesujące zestawienie na ten temat: G. Ferraro, *Dottrina sullo Spirito Santo nelle epiclesi delle preghiere di ordinazione al Diaconato, al Presbiterato e all'Episcopato*, „Divus Thomas” 78 (1975), s. 445.

¹¹ „Et nunc effunde super hunc Electum eam virtutem quae a te est, Spiritum principalem, quem dedisti dilecto Filio tuo Jesu Christo, quem ipse donavit sanctis Apostolis” (Teraz, Boże, wylej na tych wybranych pochodzącą od Ciebie moc, Ducha Świętego, który włada i kieruje, którego dałeś Twojemu umiłowanemu Synowi, Jezusowi Chrystusowi, On zaś dał Go świętym Apostołom). Modlitwa święceń biskupa, w: Pontificale Romanum: *De ordinatione diaconi, presbyteri et episcopi* (ODPE), Typis Polyglottis Vaticanis 1968, nr 75; Pontyfikał rzymski: *Obrzędy święceń biskupa, prezbitera i diakona* (OŚBPD), Katowice 1998, nr 59.

interpretowany w znaczeniu ściśle pneumatologicznym¹² jako pełnia szafarstwa w relacji do pozostałych stopni święceń, ale także jako nadprzyrodzony walor osoby w pełni obdarowanej Duchem i dlatego zdolnej do kierowania innymi. Synonimiczne sformułowania występują w formularzu z Mszy w rocznicę święceń biskupa: *plebi tuae praefectus* (na czele ludu postawiony), *gregi pastor* (pasterz trzody), *Christi vice praesident* (przewodnik w imieniu Chrystusa), *doctrinae magister* (przekaziciel nauki), *sacri cultus sacerdos* (kapłan świętego kultu), *gubernationis minister* (szafarz darów)¹³.

Nowa edycja wzorcowa Mszału Pawła VI z 2002 roku zamieszcza szereg embolizmów i specjalną prefację w formularzu Mszy święceń. Prefacja ta w części anamnetycznej nawiązuje do mesjańskiego namaszczenia Duchem Świętym najpierw Syna Bożego, a w dalszej sukcesji wszystkich Jego widzialnych zastępców, którzy przez nałożenie rąk otrzymują udział w tej funkcji¹⁴. Ich zadaniem jest uobecnianie zbawczej Ofiary i zapewnianie ludowi Bożemu uczestnictwa w uczcie paschalnej poprzez pokarm słowa i umocnienie w sakramentach. Fragment ten¹⁵ pochodzi z prefacji Mszy Krzyżma¹⁶, która najtrafniej wyraża znaczenie kapłaństwa pochodzącego z namaszczenia Duchem. Wprowadzenie do formularza Mszy przy święceniach kapłańskich motywów z Mszy Krzyżma pozwala na ukazanie święceń w ich źródle, jakim jest Eucharystia i moc Ducha Świętego pochodząca od Chrystusa – Arcykapłana i Żertwy. Święcenia są przekazaniem mocy kapłańskiej w wymiarze ofiary, którą jedna z Bogiem i buduje nowy lud, czyli wspólnotę Kościoła. Przyczynianie się do wzrostu ludu Bożego i do jego zbawienia stanowi najistotniejsze zadanie przewodnika ludu Bożego.

¹² Por. H. Witte, *The Spirit of leadership. A biblical motif in the consecratory prayer of the ordination of a bishop*, „Questions Liturgiques” 85 (2004), s. 244.

¹³ Zob. kolekta Mszy w rocznicę święceń biskupa, w: MR, s. 1083; MRt, s. 778 (MRP, s. 120”).

¹⁴ Zob. prefacja *De Sacerdotio Christi et de ministerio sacerdotum*, w: MR, s. 992.

¹⁵ „Qui Unigenitum tuum Sancti Spiritus unctione novi et aeterni testamenti constituisti Pontificem, et ineffabili dignatus es dispositione sancire, et unicum eius sacerdotium in Ecclesia servaretur. Ipse enim non solum regali sacerdotio populum acquisitionis exornat, sed etiam fraterna homines eligit bonitate, ut sacri sui ministerii fiant manuum impositione participes. Qui sacrificium renouent, eius nomine, redemptionis humanae, tuis apparantes filiis paschale convivium, et plebem tuam sanctam caritate praeueniant, verbo nutrant, reficiant sacramentis. Qui, vitam pro te fratrumque salute tradentes, ad ipsius Christi nitantur imaginem conformari, et constanter tibi fidem amoremque testentur” (Prefacja *De Sacerdotio Christi et de ministerio sacerdotum*, w: MR, s. 992).

¹⁶ „Ty przez namaszczenie Duchem Świętym ustanowiłeś Twojego Jednorodzonego Syna Kapłanem nowego i wiecznego przymierza i postanowiłeś, że Jego jedyne kapłaństwo będzie trwało w Kościele. Chrystus nie tylko obdarzył cały lud odkupiony królewskim kapłaństwem, lecz w swojej miłości dla braci wybiera ludzi, którzy przez święcenia otrzymują udział w Jego kapłańskiej służbie. W Jego imieniu odnawiają oni Ofiarę, przez którą odkupił ludzi, i przygotowują dla Twoich dzieci ucztę paschalną. Otaczają oni miłością Twój lud święty, karmią go słowem i umacniają sakramentami. Poświęcając swoje życie dla Ciebie i dla zbawienia braci, starają się upodobnić do Chrystusa i składają Tobie świadectwo wiary i miłości” (Prefacja z Mszy Krzyżma, w: MRt, s. 241; MRP, s. 95*).

CECHY PRZEWODNIKA LUDU BOŻEGO

Poczynione modyfikacje, zamieszczone w odnowionym Mszale rzymskim, stanowią uzasadnienie teologiczne, a nie jedynie jurysdykcyjne posługi rządu (munus regendi – por. PG 32) w Kościele. Pełnia kapłaństwa służy bowiem budowaniu i wzrostowi Kościoła (por. KK 20, 21, 26), a miara tej odpowiedzialności jest podstawą rozróżnienia stopni hierarchii. Nie jej stopnie decydują jednak o charyzmatycznym profilu kapłaństwa, ale samo kapłaństwo, które jest obiektywnym stanem wyświęconego prezbitera i stanowi pełniejsze jeszcze podobieństwo do Chrystusa w trzech zasadniczych wymiarach: miłości, nauczania i więzi z Duchem Świętym.

Miłość pasterska

Ten atrybut kapłana jest szczególnie obecny w posłudze biskupa i prezbitera. Mocą Ducha biskup troszczy się o powierzona sobie wspólnotę głównie przez sprawowanie Eucharystii i innych sakramentów, w których jako przewodnik *in persona Christi* (KK 27) otwiera wiernych na działanie Ducha (por. PG 38), doprowadzające w rezultacie do komunii z Chrystusem, a przez Niego z Ojcem (por. PDV 15)¹⁷. Święcenia prezbiteratu, sprawowane mocą Ducha, powodują przemianę tak znaczną, że można mówić o godności, a nawet tożsamości prezbitera (*presbyterii dignitas* – PDV 27). Duch Święty upodabnia go do Chrystusa Głowy i Pasterza Kościoła, a ponadto „ożywia jego codzienną egzystencję, wzbogacając ją darami i natchnieniami [...], które składają się na miłość pasterską” (PDV 27). Dla uwydatnienia wyjątkowej rangi święceń Acchille Maria Triacca określa epiklezę święceń prezbiteratu jako epiklezę natury ontologicznej¹⁸, zgodnie z czym rozumie on ingerencję Ducha Świętego jako trwałą i istotną¹⁹.

Prezbiterzy mają udział w jednym darze Ducha Świętego, który upodabnia do Chrystusa Głowy i Pasterza, z tym że moc kierowania (*Spiritus principalis*), właściwą biskupowi, realizują oni przez ścisłą współpracę jako *probi cooperatores ordinis* z tymi, którzy mają pełnię kapłaństwa²⁰. Aby byli godni (*probi*), czyli

¹⁷ Szerzej na temat zakresu działań zob. A. Sielepin, *Rola Ducha Świętego w kształtowaniu nowego człowieka*, Kraków 2008.

¹⁸ Por. *Spirito Santo e „dinamismi” del ministero ordinato*, „Salesianum” 55 (1993), s. 280.

¹⁹ „Da, [...] in hos famulos tuos Presbyterii dignitatem; innova in visceribus eorum Spiritum sanctitatis; acceptum a te, Deus, secundi meriti munus obtineant, censuramque morum exemplo suae conversationis insinuent [...]” (Prosimy Cię, [...] daj tym swoim sługom godność prezbiteratu; odnów w ich sercach Ducha świętości; niech wiernie pełnią przyjęty od Ciebie, Boże, urząd posługiwania kapłańskiego drugiego stopnia i przykładem swojego życia pociągają innych do poprawy obyczajów). Modlitwa święceń prezbitera, w: ODPE 60 (OSBPD 89).

²⁰ „Sint probi cooperatores ordinis nostri, ut verba Evangelii usque ad extremum terrae perveniant et nationum plenitudo, in Christo congregata, in unum populum Dei sanctum convertatur”, w: ODPE 60 (OSBPD 89).

doświadczeni i wypróbowani jako współpracownicy biskupa, potrzebują oni od Ducha Świętego ciągłej odnowy daru miłości i wierności w gromadzeniu ludzi w jedną i świętą wspólnotę Kościoła. Te cnoty odsłaniają świętość kapłanów, której udziela im Duch Święty w uświęcającej mocy święceń. W epiklezie święceń wznosi się więc prośba: *innova in visceribus eorum Spiritum sanctitatis*. Zobowiązują się oni do nieustannej uległości Duchowi Świętemu w prowadzeniu ludu Bożego (por. PDV 25, 59)²¹, który mają budować głoszeniem Ewangelii, dobrym przykładem i ofiarnym życiem pasterza, dającego życie za swoje owce (por. ODPE 60; OŚBPD 889; PDV 23)²².

Nauczanie mocą Ducha

Podczas sprawowania liturgii przewodniczący celebracji występuje w imieniu Chrystusa Głowy i Pasterza Kościoła, zgodnie z tym, co reprezentuje mocą otrzymanego Ducha. Tak więc jego proklamacja Ewangelii, nauczanie i wykonywanie czynności liturgicznych opatrzone są szczególnie zobowiązującym stygmatem, wynikającym z epiklezy święceń. Dotyczy to zarówno wyświęconego, jak i podlegających mu wiernych. W całym życiu biskupa i prezbitera, a przede wszystkim w celebracji liturgicznej, mamy do czynienia z udziałem Ducha Świętego, który „wszystkiego uczy” i „doprowadza do prawdy”. Potwierdza to choćby formuła responsoryjna „I z duchem twoim” na wezwanie: „Pan z wami”. Zgromadzony lud wypowiada te słowa ze świadomością, że mocą Ducha Świętego Chrystus jest w sposób wyjątkowy obecny w przewodniczącym liturgii kapłanie (por. OWMR 28)²³. Rolą przewodnika i pasterza jest nauczanie dróg życia i mądrości. Nie jest to nauczanie tylko ludzkie, które przyciągałoby słuchaczy błyskotliwością mowy, i którego iluzoryczności jednoznacznie wyrzekł się św. Paweł w jednym ze swoich wystąpień (por. 1 Kor 2, 1.4), ale świadectwo ducha i mocy (por. 1 Kor 2,4), które jest zgodne z praktykowanym życiem. Tylko o takim nauczaniu Kościół mówi jako o charyzmacie prorockim i przypisuje go funkcji przewodzenia, która ujawniła się już w Starym Testamencie w działalności proroków wobec ludu wybranego.

Temat przewodnictwa przez nauczanie występuje w formularzu mszalnym o doktorach Kościoła. Poniższa kolekta zwraca naszą uwagę na istotę tego nauczania, a jest nią natchnienie Duchem Bożym. Nawiązuje przez to do starożytnej ekonomii charyzmatów w Kościele, wśród których najważniejszym był charyzmat prorocstwa²⁴.

²¹ „Vultis munus Sacerdotii in gradu Presbyterorum ut probi Episcoporum ordinis cooperatores, in pascendo grege dominico, duce Spiritu Sancto, indesinenter explere?”, w: ODPE 34 (OŚBPD 75).

²² Zob. także na ten temat: G. Ferraro, *Dottrina sullo Spirito Santo nelle epiclesi delle preghiere di ordinazione al Diaconato, al Presbiterato e all'Episcopato*, „Divus Thomas” 78 (1975), s. 439.

²³ Por. B. Nadolski, *Liturgika*, t. 4: *Eucharystia*, Poznań 1992, s. 120.

²⁴ Por. Św. Justyn, *Dialog z Żydem Tryfonem*, II, 82, 88, POK IV, s. 250, 261; J. Daniélou, H.I. Marrou, *Historia Kościoła*, t. 1, tłum. polskie M. Tarnowska, Warszawa 1986, s. 104.

Omnipotens aeterne Deus, qui beatum N. (episcopum) Ecclesiae tuae doctorem dedisti, praesta, ut, quod ille **divino affatus spiritu docuit**, nostris iugiter stabiliatur in cordibus, et quem patronum, te donante, amplectimur, eum apud tuam misericordiam defensorem habeamus²⁵.

Według *Didache* prorok to chrześcijanin, który nie tylko przemawia, ale i czyni „w Ducha natchnieniu”²⁶. Podobnie i w *Pasterzu* Hermasa decydującym kryterium o charyzmacie prococtwa jest życie zgodne z Ewangelią²⁷. Tylko wówczas prorok jest słuchany i może się stać skutecznym przewodnikiem i nauczycielem ludu Bożego. Nowa modlitwa zatem podtrzymuje Kościół w świadomości, że mądrość, jaką niektórzy członkowie Kościoła są obdarowywani w sposób szczególny, polega na całkowitej uległości Duchowi Świętemu, która wyraża się w świętym życiu i nauce. Tego typu świadectwo pociąga innych ku Chrystusowi. Przez takich ludzi Duch Święty sam bez przeszkód prowadzi Kościół drogami zbawienia. Przez namaszczenie w sakramencie święceń kapłan zostaje obdarowany tym charyzmatem w sposób szczególny.

Współdziałanie z Duchem Świętym

Dynamizm święceń realizuje się we współpracy Ducha Świętego z wyświęconym kapłanem dla dobra jego samego i całego Kościoła²⁸. Ta nadprzyrodzona akcja jest faktycznym współdziałaniem wyświęconego człowieka z Duchem Parakletem²⁹. Uczestniczą w nim bezpośrednio biskup i prezbiterzy, jeśli są w jedności z biskupem³⁰. Współpraca z Duchem Świętym przebiega także i poza liturgią, przygotowując do owocnej synergii w doniosłych wydarzeniach liturgicznych. Obejmuje ona wielorakie dziedziny życia kapłana³¹ oraz jego odniesienie do Boga, a przede wszystkim świadomość złożonej w kapłanie mocy Ducha Świętego i możliwości subtelnej współpracy z Dokonawcą Misterium zbawienia.

W owocach współpracy Ducha Parakleta z celebransem odkrywamy źródło postawy epikletycznej Kościoła, czyli przywoływania Ducha dla ożywiania i dalszego wzrostu każdego człowieka. Uległość Duchowi Świętemu i harmonijna

²⁵ „Wszzechmogący wieczny Boże, który świętego N. (biskupa) dałeś swojemu Kościołowi jako nauczyciela, spraw, aby to, czego uczył natchniony Boskim Duchem, nieustannie umacniało się w naszych sercach, a tego, którego jako danego przez Ciebie przyjmujemy za opiekuna, uważali za orędownika u Twego miłosierdzia” (Kolekta Mszy o doktorze Kościoła, w: MR, s. 943; MRP s. 41”).

²⁶ Por. *Didache*, III, 1, POK I, s. 35 n.

²⁷ Por. Hermas, *Pasterz* (Przykazanie XI, 7–10), POK I, s. 344, 345; Św. Justyn, *Dialog...*, I, 7, s. 108.

²⁸ Por. A.M. Triacca, *Spirito Santo e „dinamismi”...*, s. 278, 281.

²⁹ Por. tamże, s. 285.

³⁰ Por. św. Ignacy z Antiochii, *List do Magnezjan* 3, POK I, s. 216 n.

³¹ Por. na ten temat A.M. Triacca, *Spirito Santo e „dinamismi”...*, s. 282 n.

z Nim współpraca w liturgii to nieodzowna akcja, która rozgrywa się w „przestrzeni” osoby kapłana³². Ukryte przed oczyma ciała Misterium synergii wynikającej ze święceń prowadzi do widzialnego już w tym eonie i trwałego eschatologicznie skutku, jakim jest wypełnienie odwiecznego planu Ojca. Dla zbawienia człowieka posyła On Syna, a przez Niego i w Nim, mocą Ducha Świętego, odzyskuje i przysparza człowiekowi w jego nadprzyrodzonej nowości. To właśnie w osobie celebransa Eucharystii dokonuje się trynitarna ekonomia: od przywołania Ducha Świętego, poprzez Jego działanie aż do duchowych owoców. Dzięki temu może dochodzić w każdej Eucharystii do spełnienia owego Misterium, w którym „Chrystus łączy z sobą swoją umiłowaną Oblubienicę, Kościół, który wzywa swego Pana i przez Niego oddaje cześć wiecznemu Ojcu” (KL 7). Kapłan jako przewodnik staje się niejako „drogą” człowieka do Ojca, gdyż za jego pośrednictwem Misterium zbawienia uobecnia w liturgii włącza człowieka w przemieniającą komunie z Bogiem.

ZAKOŃCZENIE

Kapłan w swojej tożsamości i misji jest przede wszystkim ikoną Boga Trójjedynego, wychodzącego ku człowiekowi z trojaką misją: Stwórcy, Odkupiciela i Dokonawcy dzieła uświęcenia, a istotą uświęcenia jest doprowadzenie do Boga. Kapłaństwo święceń w sposób wyjątkowy i realny zakorzenia biskupa i prezbitera w mocy ukierunkowującej na Boga. To ukierunkowanie koncentruje się przede wszystkim w liturgii, w której kapłan jest przewodnikiem zarówno pod względem nauczania, jak i pod względem oddania się Ojcu przez Chrystusa w Duchu Świętym. Nieodzowną i najbardziej subtelną rolą kapłana przewodnika jest przygotowywanie ludu Bożego do odkrycia w sobie pragnienia Ducha Parakleta i ukształtowanie w nim postawy epikletycznej. Bo to Duch Chrystusa jest ostatecznym Przewodnikiem, doprowadzającym do całej prawdy (por. J 16,13). Tak rozumiana duchowa funkcja przewodzenia ma dopiero na usługach wszystkie inne działania typu zewnętrznego. Przewodzenie kapłańskie ma zatem charakter kerygmaticzny, bo dotyczy głoszenia orędzia o zbawieniu, a także mystagogiczny, tj. służący uaktywnieniu powszechnego kapłaństwa wiernych, by w pełni i owocnie mogli uczestniczyć w Misterium Chrystusa i Kościoła.

THE PRIEST AS A LEADER OF GOD'S PEOPLE

Summary

The article deals with the role of leadership of the ordained priest. This function arises from Christ's Priesthood, which obviously directs the Church towards the Father. It hap-

³² Por. A.M. Triacca, *Sacerdozio ministeriale: valenze teologico-trinitarie*, „Liturgia” 32 (1998) s. 418.

pens mainly within liturgy, when a priest is a guide both in teaching and in selfoffering to the Father. An important role of a priest as a leader is to evoke in peoples' hearts a desire for the Holy Spirit (epicletic attitude), who is the ultimate Guide leading to the full Truth. The priestly spirit of leadership is kerygmatic (proclamation of Good news) and mystagogical, because it initiates into the Mystery of salvation through activating peoples' common priesthood.

Słowa kluczowe: doprowadzanie, Duch Święty, kapłaństwo, kierowanie, nauczanie, pneumatologiczny, przewodnik, służba, świadectwo

Keywords: guide, leading, pneumatological, priesthood, rulling, service, teaching, the Holy Spirit, witness